

Helsinská smlouva – internacionalizace severské spolupráce

Jaroslav Knot*

DŮVODY VZNIKU

Jestliže se v průběhu první dekády existence Severské rady objevovaly pochybnosti o její mezinárodně-právní povaze (neexistence mezinárodní smlouvy, jakožto obvyklého instrumentu k založení mezinárodní organizace), pak rok 1962 tyto nejasnosti do jisté míry rozptýlil. Bylo by ovšem mylné domnívat se, že přijetím Helsinské smlouvy chtěly skandinávské země vyjít vstříc znalcům mezinárodního práva a s definitivní platností vyjasnit právní základ existence Severské rady.

Naopak členské státy Rady byly hrdé na to, že spolupráce mezi nimi funguje na víceméně neformální úrovni. V průběhu druhé poloviny 50-tých let však došlo k událostem, které si přijetí „inovovaného“ právního rámce doslova vynutily.

Za klíčové se v tomto ohledu považuje rozhodnutí Spojeného království z června roku 1961 požádat o členství v Evropském hospodářském společenství (EHS). Britské rozhodnutí mělo významné důsledky i pro severské země, neboť pro většinu z nich byla ostrovní monarchie hlavním obchodním partnerem. Protože by jednotlivé severské země nemohly podle očekávání zaujmout vůči EHS společný postoj, představovala nová situace vážnou hrozbu pro hlavní pilíře skandinávské spolupráce.

Ve snaze vyhnout se tomuto riziku, předložili členové Severské rady návrh, aby jejich národní vlády uzavřely mezinárodní dohodu, jež by zdůrazňovala hlavní cíle severské kooperace a nastínila trendy budoucí spolupráce. Navrhovatelé této předlohy spatřovali její smysl v tom, že by mohla posílit pozici severských států v průběhu jejich vyjednávání s EHS.

* JUDr. Jaroslav Knot, student Právnické fakulty Stockholmské Univerzity a stipendista Svenska Institutet

Protože vlády hodlaly setrvat na pokračování těsné spolupráce jak s Evropským hospodářským společenstvím, tak i se zeměmi mimo něj, předpokládalo se, že představitelé EHS budou chtít vědět do nejmenších detailů, co přesně severská kooperace obnáší a zahrnuje. To ovšem nebylo pro zástupce Severu jednoduché vysvětlit.

Jak již bylo shora řečeno, kooperace na Severu se vždy vyznačovala značně neformálním stylem, kdy jednotlivé země schválily identickou legislativu nebo každá z nich podnikla kroky, na nichž se předtím společně dohodly. Výsledky této spolupráce byly jen v malé míře vyjádřeny v podobě smluv a konvencí. Daná situace však mohla být vis-à-vis EHS velmi dobře vyřešena závaznou mezinárodní smlouvou.

Základním bodem pro přípravu návrhu takové smlouvy bylo společné stanovisko dohodnuté v Radě. Na zasedání jejího Prezídia a premiérů členských států v Hängö (Finsko) 11.–12. listopadu 1961¹ bylo odsouhlaseno, že se vlády k danému návrhu vyjádří popřípadě jej doplní a jeho finální znění předloží na zasedání Rady v Helsinkách v březnu 1962.

Pozoruhodný pokus posílit severskou jednotu však měl ještě jedno vážnější pozadí. Během zasedání v Hängö byla potvrzena existence „šachové partie“, která se mezi tehdejšími velmocemi tj. USA a SSSR o skandinávský region v oné době rozehrála a nebezpečně se dotýkala i pilířů spolupráce mezi severskými zeměmi.

Vůči stoupající spolupráci Dánska a Norska se SRN v rámci NATO začal projevoval silnou nelibost Sovětský svaz, který se v důsledku toho opětovně pokusil vyvíjet tlaky na Finskou republiku, za což si vysloužil ostrou kritiku nejen Dánska a Norska, ale i Švédska².

Ony dvě zmíněné okolnosti ještě posílily přesvědčení o nutnosti existence mezinárodní smlouvy mezi skandinávskými státy, která by demonstrovala jejich jednotu i v rámci mezinárodního společenství.

PŘIJETÍ SMLOUVY

V březnu roku 1962 byl v Helsinkách předložen vládní návrh mezinárodní smlouvy, která upravovala otázky severské spolupráce. Návrh vycházel v široké míře z původní předlohy navržené Radou, nicméně do značné míry ubral na ambicióznosti cílů vzájemné kooperace, s nimiž se v „travoux preaparatoires“ počítalo. U řady článků, jež předpokládaly aktivní jednání

vlády, došlo k jejich „zamlžení“ starým lingvistickým trikem, kdy švédské pomocné sloveso „skall“ bylo nahrazeno „bör“³. Takové rozmělnění významu jednotlivých ustanovení však bylo ze stran vlád motivováno obavami, že pevnější závazky mohou vytvořit komplikace během jednání jednotlivých skandinávských zemí s Evropským hospodářským společenstvím. Ačkoliv členové Rady byli s provedenými změnami nespokojeni, akceptovali je jako nevyhnutelné.

V jiném ohledu ovšem vlády přáním parlamentních zástupců ustoupily. Návrh Rady obsahoval článek stanovující, že vlády by se měly s Radou poradit o důležitých záležitostech týkajících se buď jedné nebo více zemí. Nebylo-li by možné čekat na zasedání Rady, měla tato konzultace probíhat alespoň s jedním z jejích orgánů. Vlády sice nejprve tuto pasáž z návrhu odstranily, nicméně Rada jí přikládala takovou váhu, že ji opětovně předložila na zasedání premiérů v roce 1961. Prezidium Rady zde prezentovalo pozměněnou variantu v tom smyslu, že „Severské radě by měla být dána možnost vyjádřit svůj názor k otázkám týkajících se spolupráce, pokud to ovšem nedostatek času nečiní nemožným“⁴. Na toto nové znění již vlády přistoupily, takže bylo zahrnuto ve finálním návrhu, který se Radě v roce 1962 předkládal.

Jubilejní desáté zasedání Severské rady v Helsinkách se nešlo nejen ve znamení oslav, ale především diskusí o charakteru Rady do budoucna. Za nejdůležitější bod slavnostního zasedání bylo bezesporu považováno schválení Helsinské smlouvy. Tato byla dne 23. března schválena Radou a hodinu poté pak podepsána vládními pověřenci všech pěti členských států Severské rady ve finském parlamentu. Podpisem tak byl vztyčen nový mezník rámuující severskou spolupráci mezinárodněprávními mantinely.

Samotné schválení smlouvy Severskou radou ovšem z Helsinské smlouvy mezinárodní pakt neučinilo. Protože pro jednotlivé skandinávské země šlo o akt prvořadého významu, bylo třeba jej ratifikovat hlavami států. Souhlas k ratifikaci dávalo vždy příslušné zákonodárné shromáždění. Nejprve se hlasování uskutečnilo v dánském folketingu, který se vyslovil pro souhlas s ratifikací dne 15. 5. 1962, přičemž všech 111 poslanců hlasovalo pro. O týden později udělil souhlas k ratifikaci i riksdag, když Jeho Veličenstvu Gustavu VI. Adolfovi doporučil smlouvu rovněž ratifikovat. 11. dubna zaznělo konečné ano také v islandském altingu. 8. června schválil ratifikaci v poměru 121:44 hlasům finský riksdag a jako poslední ze skandináv-

¹ CLAES WIKLUND: „Nordiska toppmöten i notkrisens skugga – Helsingfors och Hangö“ in Norden i sicksack, Santérus Förlag 2000, Stockholm.

² FRANTZ WENDT: „Helsingforsaftalen af 1962“, str. 27, in Nordisk Råd 1952–1978, Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1979.

³ „Skall“ – švédské modální sloveso s významem povinnosti něco udělat (podobně jako anglické „shall“, německé „sollen“, dánské či norské „skal“), „Bör“ – švédské modální sloveso vyjadřující podmíněnou povinnost (české „měl by“, anglické „should“, německé „sollte“, dánské „skulle“ nebo norské „skole“).

⁴ Původní švédské znění návrhu: „Rådet bör, utöver vad som särskilt överenskommits, beredas tillfälle att yttra sig om nordiska samarbetsfrågor av större betydelse när detta icke är ogörligt av tidsskäl. http://www.norden.org/web/3-2-arb_ord/sk/3-2-2-hfors.asp?lang=1“.

ských zákonodárných sborů odsouhlasil ratifikaci i norský storting (19. června). Prvního července 1962 tak mohla vstoupila Helsinská smlouva v platnost⁵.

PŮVODNÍ ZNĚNÍ HELSINSKÉ SMLOUVY⁶

Přibližme si nyní ve stručnosti, jak původní znění Helsinské smlouvy vypadalo. Dohoda samotná nesla název „Smlouva o severské spolupráci“ (Allmän nordisk samarbetsöverenskommelse), ovšem podle místa jejího podpisu je běžně označována jako Helsinská smlouva.

Z hlediska své struktury obsahovalo její původní znění 42 článků, k nimž, jak je tomu v těchto případech obvyklé, byla připojena slavnostní preambule. Těchto 42 článků bylo rozděleno do 9 kapitol. Jednalo se o:

- I. Obecná ustanovení
- II. Právní spolupráce
- III. Kulturní spolupráce
- IV. Ekonomická spolupráce
- V. Sociální spolupráce
- VI. Spolupráce v oblasti dopravy
- VII. Spolupráce v oblasti zahraniční služby
- VIII. Formy severské spolupráce
- IX. Závěrečná ustanovení.

První z těchto článků stanovil, že vlády mají usilovat o zachování a posilování dalšího rozvoje kooperace v kulturní, sociální a ekonomické oblasti, jakož i v otázkách dopravy a komunikace. Většina článků se věnuje specifikaci daných oblastí a vyznačuje, jak a kde má být kooperace realizována (viz níže).

Vedle těchto článků se ve smlouvě objevují i ustanovení, která se zabývají i jinými formami severské spolupráce. Jako příklad můžeme uvést ustanovení o tom, že smluvní strany se mají vzájemně radit v otázkách společného zájmu, které se projednávají v evropských či jiných mezinárodních organizacích a konferencích. Dalšími články tohoto typu jsou statě, podle nichž činitelé, kteří pracují v zahraniční službě určitého státu mají poskytnout pomoc příslušníkům ostatních smluvních států, za předpokladu, že jejich země nemá na daném teritoriu diplomatické, konzulární či jiné zastoupení, či spolupráce při rozšiřování znalostí o severských státech v zahraničí.

V původním znění smlouvy se také vyskytovaly články o formě spolupráce, která může být učiněna bez toho, aniž by to vyžadovalo stanoviska Rady. Bylo sta-

noveno, že dohody vyplývající ze spolupráce dvou a více států nemohou být pozměněny žádnou ze smluvních stran bez toho, že by tuto změnu neschválily zbývající strany. Notifikace ovšem nemusela být požadována u záležitostí, jež bylo nutné urgentně vyřídit nebo jejichž ustanovení bylo méně závažného charakteru.

Dané články byly spatřovány jako naléhavé, neboť většina skandinávského práva a opatření byla a jsou výsledkem identických národních legislativ a zřídka bývají obsazeny v závažných mezinárodních smlouvách. Mimoto byly dané články zahrnuty do Helsinské smlouvy proto, že umožňovaly přímou korespondenci mezi úřady na obou stranách hranic mezi skandinávskými státy.

HELINSKÁ SMLOUVA DNES

Co lze z právního pohledu říci o smlouvě na prahu 21. století? Od svého podpisu v roce 1962 byla osmkrát revidována, přičemž za nejdůležitější jsou považovány tzv. druhá a sedmá revize. První z obou byla výsledkem ambiciózního plánu na vytvoření severského ekonomického prostoru (Nordek)⁷, který měl všechny skandinávské země sjednotit v hospodářskou unii, což by se samozřejmě odrazilo i v politické sféře. Pokud se týká Severské rady, tu by případná existence Nordeku odstavila na „druhou kolej“.

K realizaci Nordeku ovšem nedošlo. Nikoliv snad proto, že by se na něm skandinávské státy nedokázaly dohodnout, nýbrž proto, že se Sovětskému svazu zdála finská účast na tomto projektu jako nepřátelský akt vůči němu, a z tohoto důvodu dal jasně najevo, že v případě finské účasti mohou Helsinky očekávat opatření retorzního charakteru. Po nedávné demonstraci sovětské moci v Československu svou účast na Nordeku raději Finsko v létě roku 1970, odřeklo.

Bylo ovšem zřejmé, že v určitých oblastech již postoupila jednání natolik dopředu, že by byla škoda této okolnosti nevyužít. Důsledkem krachu Nordeku tak bylo rozšíření článku o ekonomické spolupráci ale nejen to. Do Helsinské smlouvy přibyla samostatná kapitola o Severské radě, jejíž ustanovení činnost této organizace rámcově upravují. Hlavním důvodem samostatné úpravy Severské rady ve smlouvě však byla existence Severské ministerské rady, která si v rámci Helsinské smlouvy vyžadovala zvláštní úpravu.

Tzv. sedmá revize byla vyvolána v důsledku tzv. „severního rozšíření“ Evropské unie o Finsko a Švédsko v roce 1995 (spolu s nimi přistoupilo ve stejném roce také Rakousko). Vedle Dánska, které již členem Unie bylo od roku 1973, tak EU obdržela ze Skandinávie další dva členy. Matematicky vzato většina členů

⁵ FRANTZ WENDT: „Helsingforsaftalen af 1962“, str. 33, viz výše.

⁶ Helsinská smlouva (Helsingforsavtalet), 1. znění, <http://www.norden.org>, překlad ze švédského jazyka – autor.

⁷ Ueland, Grete Kværner: „Debatten omkring NORDØK. En analyse av nordiske elitegrupperes holdninger til nordisk integrasjon“, Cooperation and Conflict 1975.

Severské rady teď byla zároveň i členskými státy EU, což se muselo evidentně promítnout i do ustanovení Helsinské smlouvy.

Po poslední revizi z 2. února 1996 má smlouva 70 článků, jež jsou členěny do 14 kapitol, nebudeme-li počítat jednotlivé preambule, jež byly součástí každé revize⁸. K výše uvedeným kapitolám, které má Helsinská smlouva od počátku své existence, přibýly v průběhu následujících dekád další. Na základě třetí tzv. „zelené“ revize byla přidána kapitola o spolupráci v oblasti životního prostředí. Naopak kapitola o spolupráci v oblasti zahraniční služby ztratila své samostatné postavení a stala se součástí kapitoly „Ostatní spolupráce“.

Pokud bychom chtěli výše rozebranou strukturu nynější Helsinské smlouvy ještě jednou zrekapitulovat, můžeme tak učinit na základě následujícího přehledu.

Preambule

- I. Úvodní ustanovení (čl. 1)
- II. Právní spolupráce (čl. 2–7)
- III. Kulturní spolupráce (čl. 8–13)
- IV. Sociální spolupráce (čl. 14–17)
- V. Ekonomická spolupráce (čl. 18–25)
- VI. Spolupráce v oblasti dopravy (čl. 26–29)
- VII. Spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí (čl. 30–32)
- VIII. Ostatní spolupráce (čl. 33–37)
- IX. Zvláštní dohody (čl. 38)
- X. Formy severské spolupráce (čl. 39–43)
- XI. Severská rada (čl. 44–59)
- XII. Severská ministerská rada (čl. 60–67)
- XIII. Změna dohody (čl. 68)
- XIV. Závěrečná ustanovení (čl. 69–70)

PREAMBULE A ÚVODNÍ USTANOVENÍ

Slavnostní dikce preambule vyhláší vůli jednotlivých států co nejvíce rozvíjet sounáležitost mezi severskými národy a usilovat o spolupráci ve všech oblastech, kde pro to existují předpoklady.

Jde-li o úvodní ustanovení, jedná se o jednu z těch mála kapitol, které zůstaly v průběhu doby nezměněny (plný text viz výše). Ve své podstatě jinými slovy rozvádí to, co bylo předtím zmíněno v preambuli a znovu provádí výčet oblastí, na které se má zájem severských zemí v budoucnu nejvíce soustředit.

Jeho druhý odstavec vyzývá členské státy, aby postupovaly jednotně v otázkách společného zájmu, jež

se realizují na půdě mezinárodních a evropských organizací.

PRÁVNÍ SPOLUPRÁCE

Z hlediska našeho pohledu pravděpodobně nejvýznamnější kapitola. Jak již bylo na několika místech výše zmíněno, tvořila právní spolupráce jeden ze základních pilířů těsných vztahů mezi skandinávskými státy. O důležitosti této kapitoly bezesporu vypovídá i její zařazení ve schématu smlouvy hned na druhé místo za úvodní ustanovení.

Od počátku 50-tých let se vedla celá řada multilaterálních rozhovorů o co největší usnadnění volného pohybu osob po Severu. Ve druhé polovině padesátých let dochází i za přispění Severské rady k novelizačním zákonům upravujícím státní občanství. Ty v mnoha ohledech nahlíží na příslušníky ostatních skandinávských států jako na své vlastní občany. Výsledky z těchto jednání do sebe korporovala i Helsinská smlouva a to ve svém druhém článku, který přiznává občanům smluvních států stejné postavení jako občanům domácím za předpokladu, že pro to neexistuje překážka. Taxativní výčet těchto překážek je obsažen ve druhém odstavci druhého článku. Jedná se o požadavek občanství stanovený ústavou, daný na základě mezinárodních závazků resp. je z jiných důvodů považován za významný.

Vedle státoobčanských otázek vybízí druhá kapitola také k vyvinutí maximálního úsilí o sjednocení předpisu v oblasti soukromého práva, trestního práva, jakož i práva procesního. Zvláště významná je díkce čl. 5, který stanoví, že je-li spáchán trestný čin v jednom severském státě, může se jeho vyšetřování a soudní řízení konat v co největším možném rozsahu i v jiném severském státě.

Významným se jeví rovněž ustanovení týkající se procesního práva, jehož harmonizace umožňuje vcelku bezproblémově orientovat se v soudním či správním řízení v ostatních skandinávských státech.

KULTURNÍ SPOLUPRÁCE

V kapitole věnované kulturní spolupráci se klade důraz na co největší informovanost o jazyce, kultuře i společenských poměrech nejen mezi zeměmi Severu navzájem, nýbrž i jejich rozšiřování do celého světa. Poměrně značná pozornost je věnována vysokoškolskému studiu a přípravě na budoucí povolání. Vykonávali například islandský student zkoušku na některé ze švédských univerzít, tato je mu v domovském státě bez dalšího uznána.

⁸ Helsinská smlouva (Helsingforsavtalet), aktuální znění, <http://www.norden.org>, překlad ze švédského jazyka – autor.

Pamatováno je i na ekonomickou podporu studentů v zahraničí. Zde je stanoveno, že příspěvky mají být vypláceny bez ohledu na to, ve kterém státě se studia konají. Aby se předešlo rozdílné úrovni vzdělání při přípravě na budoucí povolání, mají smluvní strany harmonizovat jeho kritéria a pravidla tak, aby bylo ve všech státech dosaženo co největší shody. V určitých oblastech ovšem mohou předpisy vnitrostátního práva stanovit požadavek na dodatečné vzdělání, které může být vyžadováno s ohledem na národní poměry.

Závěrečný třináctý článek této kapitoly hovoří o podpoře kulturního rozvoje v oblasti literatury, umění, hudby, divadla a filmu. „Prováděcím předpisem“ k tomuto článku se stala v roce 1971 Dohoda o severské kulturní spolupráci⁹, coby nejvýznamnější právní počín v této oblasti.

SOCIÁLNÍ SPOLUPRÁCE

Úprava sociální spolupráce byla od počátku fungování severské kooperace považována za velmi významnou. Jestliže chtěli přívrženci jednotného Severu získat podporu pro své záměry, museli na svou stranu získat jak mocné odborové svazy, tak představitele sociálně-demokratických stran a hnutí.

Hned úvodní článek této kapitoly (čl. 14) je věnován otázce společného severského pracovního trhu. Ustanovení „zprostředkování práce a informace o různých povoláních jsou koordinovány“¹⁰ vešlo do praxe tak, že úřady práce měly již v 60-tých letech společný informační systém o momentální situaci na trhu práce v ostatních členských zemích.

Odstavec druhý tohoto článku pak vyzývá ke sjednocení národních úprav týkajících se ochrany pracovního trhu, aby nedocházelo k případné diskriminaci. V rámci vyspělých systémů sociálního zabezpečení, kterými jsou severské státy proslulé, mělo být zajištěno v co největším možném rozsahu užívání výhod těchto systémů i pro občany ostatních smluvních států. V realitě se to projevovalo a projevuje tak, že kupříkladu dánský občan má v Norsku zdarma zdravotnickou péči za předpokladu, že si ve svém domovském státě platil zdravotní pojištění.

Státy se podle této kapitoly zavazují co největším možným způsobem usilovat o to, aby se lékařské, technické a bezpečnostní kontroly prováděly tak, aby mohly být uznány i v ostatních severských státech.

EKONOMICKÁ SPOLUPRÁCE

Z hlediska počtu článků (8) patří kapitola „Ekonomická spolupráce“ v rámci Helsinské smlouvy k těm nejrozsáhlejší. Bylo již zmíněno výše, že hlavním důvodem této skutečnosti byla transformace dohod, které se nepodařilo realizovat v rámci plánu NORDEK do Helsinské smlouvy. Ve srovnání s původní koncepcí, jež byla obsazena v Nordeku, však znějí díkce článků věnované ekonomické spolupráci přece jen o něco volněji. Každopádně i z nich lze vyčíst snahu po co nejtěsnějších ekonomických vztazích.

Skandinávské země navzájem spolu mají konzultovat otázky ekonomické politiky, přičemž velká pozornost má být podle smlouvy věnována těm jejím nástrojům umožňujícím vyrovnání konjunktury. Významným se jeví také ustanovení o výrobní a investiční spolupráci mezi jednotlivými státy, a to jak v rámci Skandinávie tak mimo ni.

Klíčové podstavení však má článek 20, který je věnován svobodě pohybu kapitálu. Jeho současné znění existovalo již od roku 1962 a bylo odrazem úzké hospodářské propojenosti severských ekonomik. Svoboda pohybu kapitálu se v praxi ovšem realizovala již od padesátých let, takže z historického hlediska fungovala o něco dříve, než se tak stalo v rámci Evropského hospodářského společenství.

O značných vztazích mezi ekonomikami svědčí i ustanovení o společném postupu v platebních a měnových otázkách. Institucionálním vyjádřením tohoto článku se v roce 1976 stala Severská investiční banka (Nordiska investeringsbanken).

Důležitým odvětvím, kterému se rovněž v této kapitole věnuje pozornost, je celnictví. Cla a administrativní překážky se mají mezi smluvními stranami v co největší míře odstranit za předpokladu, že se zde nevyskytuje určitá skutečnost, která ospravedlňuje jejich existenci.

SPOLUPRÁCE V OBLASTI DOPRAVY

Šestá kapitola je nazvána „Spolupráce v oblasti dopravy“. Základem kooperace na tomto poli je zejména usnadnění spojení a výměny zboží mezi státy. Příkladem velmi dobrých vztahů v dopravní sféře bylo založení letecké dopravní společnosti SAS (Scandinavian Airlines System), jež vznikla spojením 3 národ-

⁹ Dohoda o severské kulturní spolupráci (Avtal om kulturellt samarbete), vstup v platnost 1. 1. 1972, <http://www.norden.org/kultur/sk/index.asp?lang=1>, překlad ze švédského jazyka – autor.

¹⁰ Původní švédské znění čl. 14:

„De fördragsslutande parterna skola eftersträva att bevara och ytterligare utveckla den gemensamma nordiska arbetsmarknaden efter de riktlinjer som uppdragits genom tidigare överenskommelser. Arbetsförmedling och yrkesvägledning skola samordnas. Utbytet av praktikanter skall vara fritt.

Likformighet beträffande nationella regler rörande arbetarskydd och liknande frågor bör eftersträvas.“
http://www.norden.org/web/3-2-arb_ord/sk/3-2-2-hfors.asp?lang=1.

ních leteckých operátorů DDC (Dánsko), DNL (Norsko) a ABA (Švédsko).

Hlavní roli ovšem mezi články o dopravě hraje ustanovení článku 28, které vytváří jednotné pasové území na teritoriu skandinávských států. Vytvoření jednotného pasového prostoru vedlo v praxi k významné stimulaci nejen pro ekonomický sektor, ale rovněž pro pracovní trh. Úpravu jednotného pasového území Severu velmi pozorně sledovala i EHS respektive Evropská Unie, která se jí nechala inspirovat při tvorbě vlastního Schengenského systému.

SPOLUPRÁCE V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Články 30 až 32 tvoří tzv. „zelenou kapitolu“ Helsinské smlouvy.

Spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí do ní byla zakomponována po tzv. třetí revizi v roce 1974. Její existence nebyla příliš překvapující, neboť angažovanost skandinávských zemí v otázkách ochrany životního prostředí na regionální i globální úrovni je obecně známa.

Hlavními body kooperace na tomto poli je sjednocení předpisů, norem a směrnic týkajících se ochrany životního prostředí (čl. 31) a spolupráce při vytyčování rekreačních oblastí, jakož i v otázce hájení zvěře a ochrany rostlin (čl. 32). Budiž připomenuto, že k dnešnímu dni je legislativa skandinávských států v otázce ochrany životního prostředí v 98 % shodná.

OSTATNÍ SPOLUPRÁCE

Za sběrnou kapitolu se dá považovat část nazvaná „Ostatní spolupráce“. V prvním znění Helsinské smlouvy byla tato kapitola nazvána „Spolupráce v zahraniční službě“, nicméně posléze byl s ohledem na širší záběr v mezinárodní oblasti její název změněn.

Ve vztahu Švédska, Finska a Dánska k ES se jeví důležitým článek 33. Ten považuje účast smluvních

stran na evropské a jiné mezinárodní spolupráci za vhodnou příležitost ve prospěch občanů severských zemí a podniků. Na druhé straně by ovšem bylo mylné se domnívat, že zmíněné tři státy zastupují automaticky v ES celou Skandinávii. Vstup do této organizace je plně v kompetenci příslušného státu. Dále se tato kapitola zabývá také spoluprací s rozvojovými zeměmi. Ustanovení o pomoci příslušníkům smluvního státu na teritoriu, kde jejich vlastní stát nemá diplomatické zastoupení, již bylo zmíněno výše.

ZVLÁŠTNÍ DOHODY

Protože ustanovení o Severské radě, Severské ministerské radě, formách severské spolupráce včetně závěrečných ustanovení již byly v minulosti rozebrány (viz Severská rada – „neznámá“ evropská organizace? in Časopis pro právní vědu a praxi II/2002) bude poslední kapitolou, o níž se v rámci rozboru Helsinské smlouvy zmíníme, „Zvláštní dohody“. Tato kapitola obsahuje jeden, nicméně z právního hlediska velmi důležitý článek, který stanoví, že bližší ustanovení o spolupráci ve výše zmíněných oblastech se mohou sdělit ve zvláštních dohodách¹¹. Těmito dohodami jsou například Dohoda o severské kulturní spolupráci, Dohoda o spolupráci v železniční dopravě, Dohoda o letecké spolupráci, Dohoda o snižování hluku a vibrací apod. Článek 38 je tak považován za vstupní bránu k detailnější realizaci obecných ustanovení smlouvy.

Na základě výše řečeného můžeme konstatovat, že Helsinská smlouva podchycuje všechny důležité aspekty spolupráce mezi skandinávskými státy. Vytyčení jejího právního a tudíž do jisté míry závazného rámce však bylo s ohledem na velkou neformálnost této spolupráce provedeno prostřednictvím této smlouvy velmi vnímavě a citlivě. Helsinská smlouva tedy nejen internacionalizuje základy severské spolupráce, ale pokud je to možné, ponechává této spolupráci co největší možnou neformálnost, na které si vždy severské země velmi zakládaly.

¹¹ Původní švédské znění čl. 38

„Närmare bestämmelser om samarbetet inom nu angivna områden kunna meddelas i särskilda överenskommelser.“
http://www.norden.org/web/3-2-arb_ord/sk/3-2-2-hfors.asp?lang=1.